

VLOGA OČETA / Tanja Rozina, mag. prof. predšolske vzgoje

Kot vemo, se je vloga očeta skozi zgodovino precej spreminjala. Najprej je družini vladala mati (matriarhat), potem je oblast prevzel oče (patriarhat), danes pa je prišlo do novih plati očetovstva. Njegova vloga v družini se je spremenila. Začel se je vključevati v nego, skrb in vzgojo otroka. V raziskovalnem delu bom kritično ovrednotila različne vloge očeta pri vzgoji otroka v preteklosti in sedanjosti.

VLOGA MOŠKEGA SKOZI ZGODOVINO

Najprej je imela glavno vlogo v gospodarstvu ženska. Skrbela je za domače živali in se ukvarjala s poljedelstvom, kar je bilo z vidika preživetja bolj zanesljivo. Moški so se pogosto vračali z lova praznih rok. Zato je bila vloga ženske zanesljivejša od vloge moškega in tako se je pojavil matriarhat (Smiljanič in Mijuškovič 1968, 38).

Z naraščanjem bogastva pa je naraščala tudi vloga moških. Hkrati pa se je z novo obliko zakona (zakon parov) okrepila vloga očeta. Rod in dedovanje se nista več izvajala po materinem pravu. Prišlo je do preloma v zgodovini človeštva – do patriarhata (Smiljanič in Mijuškovič 1968, 43–44).

V patriarhatu se je vloga očeta zelo okrepila. Oče je bil glava družine, ki so se mu morali vsi podrediti (tako žena kot tudi otroci). Vse pomembne odločitve je sprejemal sam, imel je pravico kaznovati družinske člane ... Njegova vloga pa se je kljub temu do današnjih dni precej spremenila. V nadaljevanju članka bomo pogledali, kako je z očetovstvom danes in kaj o tem pravijo različni avtorji.

VLOGA OČETA DANES

Za današnje družine po večini velja, da oče ni več tisti, ki odloča o družini, temveč si vodenje družine deli s partnerko. Z vključitvijo ženske v plačano delo se je spremenila funkcija ženske/matere in moškega/očeta. Mati, ki je s plačanim delom prišla do svojega denarja in svoje socialne varnosti, je dobila tudi večjo veljavo v družbi, hkrati pa ni več odvisna od svojega moža. Tako se funkcija očeta kot vodilnega v družini skoraj izgubi, saj v njegovo nekdanjo vlogo vskoči socialno varna mati, ki ni več odvisna od njegovega

denarja. Če želi družina funkcionirati, mora oče sprejeti njeno neodvisnost in v odločanje o družini vključiti tudi svojo ženo. Le s skupnim vodenjem, ki vključuje veliko spoštljivega in kompromisnega govora, lahko vzgajata svoje otroke.

Vprašam se, kdaj se pravzaprav začne vloga očeta? Je to še pred rojstvom otroka, ali šele po rojstvu? Sama lahko iz izkušenj povem, da se ženska (če ne gre za nenačrtovano nosečnost) začne pripravljati na vlogo matere še precej pred spočetjem otroka. O tem se navadno pogovarja tudi s svojim partnerjem. Vendar, kot pravi T. Rener (et al., 2008), se za moškega očetovstvo začne šele s spočetjem ali pa z otrokovim rojstvom (prav tam, 30). Kot pravi Brajša (1987), je njegova prva funkcija, da zagotovi prostorske, materialne in finančne pogoje za neoviran potek nosečnosti, poroda in nege otroka. Hkrati pa svojo partnerko psihološko, čustveno in interpersonalno podpira (prav tam, 75–76).

Po porodu pa se začne novo poglavje v življenju dveh odraslih oseb, ki sta se odločili za otroka. T. Devjak (2011) meni, da je vloga očeta pri negi in vzgoji otroka zelo pomembna. Najprej se morata oče in otrok zblížati, še važnejši pa je odnos med materjo in očetom, ki mora biti srečen in prijeten. Oče po rojstvu otroka pomaga partnerki tako, da sodeluje pri vsakodnevni opravilih. Do prvega leta ima posredno vlogo, pozneje pa ta prehaja v neposredno (aktivno sodelovanje pri vzgoji, v igri, na sprehodih itd.).

Očetova vloga v času mladostništva je, da se s svojim otrokom pogovarja, druži in mu pomaga pri premagovanju mladostniških kriz (Brajša 1987, 92). V obdobju otrokove adolescence

pa je oče tisti, ki predstavlja avtoriteto in otroku postavi omejitve.

Sama sem se v magistrskem delu spraševala, kako vidijo vlogo očeta v odnosu do otroka strokovni delavci vrtca. Je v naših družinah res tako, kot pišejo navedeni avtorji, ali je to zgolj fantazija?

Raziskovalni del je povzetek mojega magistrskega dela z naslovom Pogled vzgojiteljev/ic predšolskih otrok in njihovih pomočnikov/ic na vlogo očeta pri vzgoji otroka, ki je bila objavljena leta 2013.

RAZISKOVANI DEL OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

Pred desetletji je bil glavni v družini oče. Preživeti je moral družino, hkrati pa je tudi odločal o vsem. Z vključitvijo žensk v plačano delo se je njegova vloga spremenila. Danes zaradi preza-poslenosti ženske tudi sam poprime za gospodinjstva opravila. Njegova vloga pa se je spremenila tudi v odnosu do otrok.

V nadaljevanju bom predstavila pogled vzgojiteljev/ic in njihovih pomočnikov/ic na vlogo sodobnega očeta.

CILJ RAZISKAVE IN RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Cilj raziskave je predstaviti, primerjati, analizirati ter kritično ovrednotiti različne vloge očeta pri vzgoji otroka v preteklosti in sedanjosti.

Raziskovana vprašanja:

1. Katere očetove vloge so bile po mnenju vzgojiteljev/ic predšolskih otrok in pomočnikov/ic vzgojiteljev/ic najbolj pomembne pri vzgoji otroka v preteklosti in katere prevladujejo v sedanjosti?
2. Kateri motivi za sodelovanje z vrtcem po mnenju vzgojiteljev/ic

- predšolskih otrok in pomočnikov/ic prevladujejo pri očetih?
- Ali imajo očetje danes drugačno avtoriteto, kot so jo imeli v preteklosti?
  - Ali se v zadnjih dvajsetih letih opazi spremenjena težnja sodelovanja očetov z vrtcem?
  - Katerih oblik sodelovanja z vrtcem se očetje v povprečju najpogosteje udeležijo?
  - Kako očetje spremljajo in/ali vplivajo na kakovost dela v vrtcu z njihovim otrokom, glede na to, ali imajo v vrtec vpisanega prvega otroka ali pa jih imajo več?

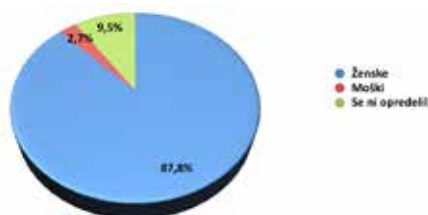
METODA IN RAZISKOVALNI PRISTOP

V raziskavi sem uporabila kvantitativno in kavzalno – neeksperimentalno metodo pedagoškega raziskovanja, ki temelji na empirični metodologiji.

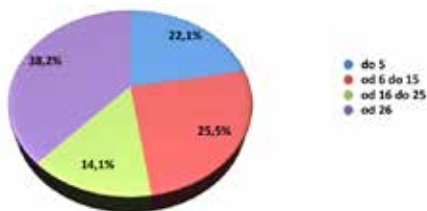
VZOREC

V vzorec raziskave o pogledu vzgojiteljev/ic predšolskih otrok in njihovih pomočnikov/ic na vlogo očeta pri vzgoji otroka je bilo vključenih 148 vzgojiteljev/ic in njihovih pomočnikov/ic, ki delajo v vrtcih na območju zasavske regije (vrtec Hrastnik, vrtec Trbovlje, vrtec Zagorje, vrtec Litija). Vzorec je bil izbran namensko in priložnostno. Raziskava je potekala marca 2013.

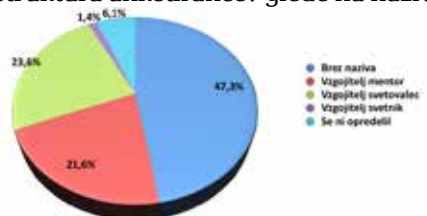
Struktura anketirancev glede na spol.

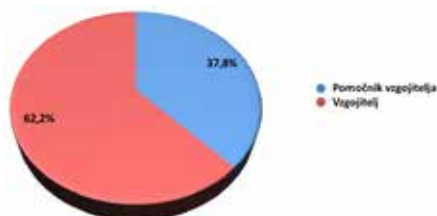
Struktura anketirancev glede na število let delovne dobe v vzgoji in izobraževanju.

Struktura anketirancev glede na naziv.

Struktura anketirancev glede na delovno mesto.

OPIS POSTOPKA ZBIRANJA PODATKOV

V vrtce sem najprej poklicala ter se dogovorila z ravnateljicami in jim potem po pošti poslala ankete. Ravnateljice so ankete razdelile med strokovne delavke in jim povedale termin, do kdaj morajo poslati rešene ankete na Upravo vrtca, kjer sem jih nato prevzela.

INTERPRETACIJA PODATKOV

Tabela: Opisna statistika za ocene pogostosti različnih oblik sodelovanja očetov z vrtcem v sedanjosti in preteklosti

	PRETEKLOST					SEDANJOST				
	N	M	Me	Mo	SD	N	M	Me	Mo	SD
Očetje se udeležujejo roditeljskih sestankov.	130	2,3231	2,0000	2,00	,76973	148	3,6757	4,0000	4,00	,77562
Očetje se udeležujejo govornih ur.	130	2,1231	2,0000	2,00	,72620	148	3,3041	3,0000	4,00	,86236
Očetje se pogovarjajo »na vratih«.	129	2,3798	2,0000	2,00	,81196	148	3,3851	3,0000	3,00	,89232
Očetje se udeležujejo delavnic.	126	2,4444	2,0000	2,00	,85375	148	3,7095	4,0000	4,00	,78466
Očetje se udeležujejo izobraževanj za starše.	128	1,9297	2,0000	2,00	,74436	147	2,9252	3,0000	3,00	,94426
Očetje se udeležujejo čajank.	115	1,8174	2,0000	1,00	,81200	134	2,7463	3,0000	2,00	,91509
Očetje se udeležujejo in pomagajo pri organizaciji prireditev vrtca.	123	2,1951	2,0000	2,00	,80631	143	2,9441	3,0000	3,00	,89424
Očetje sporočajo odsotnost otroka.	125	2,0720	2,0000	2,00	,85361	148	3,0000	3,0000	3,00	,91101
Očetje oddajo otroka v vrtec.	127	3,0000	3,0000	3,00	,89974	146	4,0822	4,0000	4,00	,71926
Očetje prevzamejo otroka v vrtcu.	126	3,0556	3,0000	3,00	,89716	147	4,1156	4,0000	4,00	,63588
Očetje so člani sveta staršev.	125	2,2960	2,0000	2,00	,79336	145	3,3103	3,0000	3,00	,99664
Očetje so člani sveta zavoda (vrtca).	121	2,3636	2,0000	2,00	,80623	142	3,2183	3,0000	3,00	,92342
Očetje se udeležujejo zaključkov vrtčevskih let.	127	3,0551	3,0000	3,00	,97025	146	4,2329	4,0000	4,00	,75239
Očetje se udeležujejo piknikov.	123	3,1057	3,0000	3,00	1,03870	142	4,1056	4,0000	4,00	,75988
Očetje se udeležujejo nastopov otrok.	126	3,1667	3,0000	3,00	,93595	136	4,2123	4,0000	4,00	,73540
Očetje se udeležujejo pohodov.	123	2,9675	3,0000	3,00	,91378	144	4,0625	4,0000	4,00	,71173
Očetje prebirajo pisna obvestila.	126	2,3889	2,0000	2,00	,76913	147	3,2925	3,0000	3,00	,87750

Iz tabele je razvidno, da so strokovni/e delavci/ke, ki so zaposleni/e v vrtcu, mnenja, da so se očetje v preteklosti manj udeleževali različnih oblik sodelovanja z vrtcem. Vzgojitelji/ice in njihovi/ice pomočniki/ice menijo, da so očetje za eno oceno povečali pogostost sodelovanja z vrtcem.

Tabela: Opisna statistika za ocene pogostosti prevzemanja različnih vlog očetov pri vzgoji otroka v sedanosti in preteklosti

	PRETEKLOST					SEDANJOST				
	N	M	Me	Mo	SD	N	M	Me	Mo	SD
Očetje se aktivno vključujejo v dejavnosti vrta.	125	2,3920	2,0000	2,00	,73940	146	3,5000	4,0000	4,00	,81579
Očetje prinesejo majhnega otroka v vrtec v naročju.	127	3,0236	3,0000	3,00	,93829	148	3,9257	4,0000	4,00	,80889
Očetje v vrtnu previjejo otroka, če je potrebno.	125	2,2400	2,0000	2,00	,93671	146	3,0685	3,0000	4,00	1,19573
Očetje jokajočega otroka potolažijo.	126	3.1825	3,0000	3,00	,91565	147	3,8776	4,0000	4,00	,78425
Očetje s svojim otrokom veliko komunicirajo.	126	3,1111	3,0000	3,00	,80222	146	3,9521	4,0000	4,00	,76413
Očetje so zaščitniški do svojih otrok.	126	3,3651	3,0000	3,00	,99280	146	3,9589	4,0000	4,00	,83770
Očetje z otrokom strpno komunicirajo.	128	2,9609	3,0000	3,00	,81716	148	3,6824	4,0000	4,00	,74721
Očetje si pogledajo oglasno desko in spremljajo novice.	128	2,3125	2,0000	2,00	,75033	147	3,2653	3,0000	3,00	,93139
Očetje sodelujejo pri uvajanju otroka v vrtec.	126	2,1190	2,0000	2,00	,71114	147	3,2993	3,0000	3,00	,93936
Očetje pridejo v vrtec po bolnega otroka in ga odpeljejo k zdravniku.	126	2,4921	2,0000	2,00	,77713	148	3,3108	3,0000	3,00	,82356
Očetje se zanimajo, kako se je otrok v vrtnu vedel.	127	2,5669	3,0000	3,00	,78265	148	3,4054	3,0000	3,00	,75447
Očetje se zanimajo, kako se otrok vključuje v dejavnosti vrta.	124	2,3145	2,0000	2,00	,73658	145	3,2345	3,0000	3,00	,85808
Očetje spremljajo otrokov osebnostni razvoj.	125	2,5040	3,0000	3,00	,80946	146	3,5342	4,0000	4,00	,91850

Po mnenju strokovnih delavcev/k vrta očetje danes pogosteje prevzemajo različne vloge pri vzgoji svojega otroka v primerjavi s preteklostjo. Zanimivo bi bilo raziskati vzroke za prevzemanje različnih vlog.

Tabela: Opisna statistika za ocene o pogostosti vzpostavljanja avtoritete očetov pri vzgoji otroka v sedanosti in preteklosti

	PRETEKLOST					SEDANJOST				
	N	M	Me	Mo	SD	N	M	Me	Mo	SD
Očetje v garderobi otroku postavijo jasne meje.	126	3,0952	3,0000	3,00	,89825	148	3,1284	3,0000	3,00	,92052
Očetje otroku zahteve racionalno utemeljijo.	128	2,7422	3,0000	3,00	,84412	147	3,3537	3,0000	3,00	,80922
Očetje se z otrokom pogovorijo v primeru otrokovega nesprejemljivega vedenja.	128	2,9063	3,0000	3,00	,84590	148	3,4392	4,0000	4,00	,86682
Očetje pohvalijo otrokova sprejemljiva dejanja.	128	2,8438	3,0000	3,00	,80781	147	3,7143	4,0000	4,00	,75851

Iz rezultatov raziskave je razvidno, da so vzgojitelji/ice in pomočniki/ice vzgojiteljev/ic mnenja, da se je avtoriteta očetov malenkost dvignila v primerjavi s preteklostjo. V literaturi pa je zaslediti ravno obratno, da prihaja do upada očetovske avtoritete. Na tem mestu prihaja do razhajanja mnenj.

Tabela: Opisna statistika za ocene pogostosti motivov za sodelovanje očrtov z vrtcem v preteklosti in sedanjosti

	PRETEKLOST					SEDANJOST				
	N	M	Me	Mo	SD	N	M	Me	Mo	SD
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker je partnerka službeno odsotna.	126	3,0476	3,0000	3,00	,98677	144	3,7014	4,0000	4,00	,95405
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker si za to vzamejo čas.	124	2,4355	2,0000	2,00	,77818	143	3,4685	3,0000	4,00	,82909
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker jih v to prisili partnerka.	122	2,5164	2,0000	2,00	,95549	134	2,6940	3,0000	3,00	,99039
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker želijo sami biti na tekočem, kaj se dogaja v vrtcu.	124	2,4597	2,0000	2,00	,67954	141	3,4539	4,0000	4,00	,84916
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker je to otrokova želja.	123	2,5772	3,0000	3,00	,77890	142	3,3803	3,0000	3,00	,87302
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker jih zanima otrokova socialna vključenost v vrtcu.	121	2,3636	2,0000	2,00	,78528	140	3,2857	3,0000	3,00	,87561
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker jih zanima otrokov kognitivni razvoj.	121	2,2149	2,0000	2,00	,74394	140	3,1571	3,0000	3,00	,94657
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker jih zanima otrokov gibalni razvoj.	122	2,3197	2,0000	2,00	,70730	141	3,2624	3,0000	3,00	,89957
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker jih zanima otrokov čustveni razvoj.	121	2,3058	2,0000	2,00	,73985	139	3,1655	3,0000	3,00	,89764
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker jih zanima, na kateri razvojni stopnji je njihov otrok.	122	2,3361	2,0000	2,00	,72283	141	3,2695	3,0000	4,00	,89346
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker želijo vedeti, ali njihov otrok potrebuje pomoč strokovnih služb (logoped, pediater ...).	121	2,2562	2,0000	2,00	,80134	139	3,0576	3,0000	3,00	,92290
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker želijo strokovni nasvet vzgojiteljice pri vzgoji svojega otroka.	123	2,3333	2,0000	2,00	,83633	143	3,2448	3,0000	3,00	,94360
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker želijo svojega otroka vzgojiti v skladu s pričakovanji družbe.	119	2,4454	2,0000	2,00	,82027	140	3,2071	3,0000	3,00	,94828
Očetje sodelujejo z vrtcem zato, ker to od njih pričakuje družba.	119	2,4118	2,0000	2,00	,87732	139	2,9568	3,0000	3,00	,90786

Anketirani/e strokovni/e delavci/ke menijo, da očetje vedno bolj sodelujejo z vrtcem zaradi osebne želje, ne pa zaradi prisile oz. pričakovanj drugih. Predvidevam, da očetje želijo za svoje otroke le najboljše, saj so se motivi sodelovanja na področju otrokovega čustvenega, kognitivnega, socialnega in gibalnega razvoja povečali kar za eno oceno glede na preteklost. Zanima jih tudi otrokova vključenost v skupino, željni so strokovnega nasveta s strani vzgojitelja/ice in morebitne pomoči otroku.

Tabela: Opisna statistika za ocene pogostosti spremljanja in/ali vplivanja očetov na kakovost dela v vrtcu

	PRVI OTROK VPISAN V VRTEC					DVA ALI VEČ OTROK VPISANIH V VRTEC				
	N	M	Me	Mo	SD	N	M	Me	Mo	SD
Očetje se udeležujejo aktivnosti vrtca.	148	3,7973	4,0000	4,00	,73734	148	3,6081	4,0000	4,00	,78796
Očetje hodijo na sestanke in govorilne ure.	148	3,4459	3,0000	3,00	,74032	148	3,3986	3,0000	3,00	,72600
Očetje so člani sveta staršev ali sveta zavoda.	147	3,1701	3,0000	3,00	,84703	147	3,0952	3,0000	3,00	,84670
Očetje predstavijo svoj poklic.	148	3,0608	3,0000	3,00	,91269	147	3,1293	3,0000	3,00	,93099
Očetje oddajajo otroka v vrtec.	147	3,9728	4,0000	4,00	,69189	147	3,9524	4,0000	4,00	,66552
Očetje pridejo po otroka v vrtec.	147	4,0068	4,0000	4,00	,63566	147	3,9864	4,0000	4,00	,65151
Očetje uvajajo otroka v vrtec.	148	3,1216	3,0000	3,00	,87990	148	3,0135	3,0000	3,00	,83288
Očetje sporočajo odsotnost otrok.	148	2,8986	3,0000	3,00	,93852	148	2,9122	3,0000	3,00	,93989
Očetje se izobražujejo na predavanjih za starše.	147	2,7687	3,0000	3,00	,81986	148	2,7162	3,0000	3,00	,81683

Po mnenju strokovnih delavcev/k bolj spremljajo in vplivajo na kakovost dela v vrtcu očetje, ki imajo v vrtec vpisanega samo enega otroka. Razlike so sicer majhne, a so statistično pomembne. Zakaj prihaja do razlik med tema dvema skupinama očetov, lahko samo predvidevamo.

ZAKLJUČEK

Vloga očeta se je skozi zgodovino spreminjala. Najprej je bil patriarhat, potem je prišlo do preobrata v patriarhat do danes, ko starša bolj ali manj skupaj skrbita za svoje otroke. Do teh sprememb je prihajalo zaradi družbe. Kot piše Gray (1997, 9), je ženska pridobila na veljavi z vstopom na trg delovne sile. Zaradi finančne neodvisnosti od svojih mož so postale bolj samostojne in neodvisne, zato niso več čutile potrebe po zaščiti in skrbi s strani mož. Posledica vsega tega pa je preobremenjenost ženske. Zato morajo tudi očetje poprijeti za marsikatera družinska dela.

To se je pokazalo tudi v moji raziskavi, ki sem jo izvedla med strokovnimi delavci/kami vrtcev. Tudi oni/e so

odkrili/e, da očetje vedno bolj sodelujejo z vrtcem in se vključujejo v aktivnosti, ki jih vrtec prireja za otroke in njihove starše v primerjavi s preteklim stanjem. Tudi vloga očetov se je bistveno izboljšala. Postali so bolj čuteči do otrok. Zanimiv je podatek, da so anketirani mnenja, da se je dvignila tudi njihova avtoriteta.

Rezultati raziskave so pokazali, da se je očetovska funkcija po mnenju anketiranih od preteklosti do danes izboljšala. Moram pa omeniti, da ne gre za stvarne podatke o dejanskem stanju, temveč za zaznavanje strokovnih delavcev/k vrtca.

LITERATURA

Brajša Pavao (1987). Očetje, kje ste. Ljubljana: Delavska enotnost.

- Devjak Tatjana (2011). Predšolska pedagogika (gradivo za študente). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Gray John (1996). Česar vam mati ni mogla povedati, oče pa ni vedel. Ljubljana: Quatro-Gnosis.
- Renner Tanja idr. (2008). Novo očetovstvo v Sloveniji. Ljubljana: Založba FDV.
- Rozina Tanja (2013). Pogled vzgojiteljev/ic predšolskih otrok in njihovih pomočnikov/ic na vlogo očeta pri vzgoji otroka. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, UL – magistrsko delo.
- Smiljanić Dragoslav in Mijušković Milislav (1968). Zakon in družina v zgodovini. Ljubljana: DZS.